

MALTA

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta ta' l-24 ta' Mejju, 2006

Appell Civili Numru. 2386/2004/1

**Atlas Insurance Limited (C 5601) f' isimha propju u kif
surrogata fid-drittijiet ta' l-assigurata taghha Alfred
Gera & Sons Limited abbazi tal-polza ta'
assicurazzjoni u tal-ligi**

VS

FalcoTRANS Limited (C 8284)

Il-Qorti,

Fl-24 ta' Novembru, 2005 it-Tribunal ghal Talbiet Zghar ippronunzja s-segwenti sentenza fl-ismijiet premissi:-

“It-Tribunal

Ra l-Avviz tat-talba li bih is-socjeta' attrici talbet li s-socjeta' konvenuta tigi kkundannata thallas is-somma ta' elf mija u seba' liri Maltin u sbatax-il centezmu (Lm1,107.17c) u dan billi ppremettiet illi s-socjeta' Alfred

Kopja Informali ta' Sentenza

Gera & Sons Limited inkarigat lis-socjeta' konvenuta sabiex tittrasporta merkanzija lejn Malta u meta l-imsemmija merkanzija giet ikkonsenjata rrizulta li l-merkanzija ma kienetx ingarret f'kundizzjonijiet idoneji, b'dan illi l-merkanzija ma setghetx tinbiegh u tigi kkonsumata.

Peress illi ai termini tal-polza ta' assicurazzjoni relattiva s-socjeta' attrici hallset lill-assigurati taghha s-somma ta' elf u seba' liri Maltin u sbatax-il centezmu (Lm1,007.17c) oltre mitt lira Maltin (Lm100) survey fees u ghalhekk is-socjeta' attrici hija surrogata fid-drittijiet ta' l-assigurata taghha.

Peress illi s-socjeta' konvenuta hija ghalhekk debitrici tas-socjeta' attrici fis-somma ta' elf mija u seba' liri Maltin u sbatax-il centezmu (Lm1,107.17c) rapprezentanti l-valur tal-merkanzija appartenenti lill-assigurata tas-socjeta' attrici u ghall-ispejjez tas-survey relattiv, liema konsenja waslet Malta fuq il-bastiment MV Island Seaway fil-25 ta' Jannar, 2004.

Ra r-Risposta tas-socjeta' konvenuta li biha wiegbet li preliminarjament trid tigi esebita s-surroga msemmija mill-atturi u dwar il-mertu t-talbiet attrici kif diretti kontra l-konvenuti ghandhom jigu respinti *in toto* stante illi huma ghal kollox infondati fil-fatt u fid-dritt.

Sema' x-xhieda ta' Brian Valenzia, Michael Curmi u ta' Peter Busuttil.

Ra d-dokumenti esebiti u l-atti kollha tal-kawza.

Sema' t-trattazzjoni ta' Dr Lennart Depasquale ghas-socjeta' attrici u ta' Dr Simon Micallef Stafrace ghas-socjeta' konvenuta.

Ikkunsidra

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-kumpanija Alfred Gera & Sons Limited kienet inkarigat lis-socjeta' konvenuta sabiex tittrasporta konsenja ta' gobon, hamsa u tmenin (85)

Kopja Informali ta' Sentenza

kaxxa, u dan minn Franza ghal Malta, liema gobon kellu jigi ttrasportat go *frigotruck*. Skond l-International Consignment Note mahruqa taht l-International Convention on the Contract of International Carriage of Goods by Road (CMR) tad-19 ta' Mejju, 1956 kif emendata fil-5 ta' Lulju, 1978, il-piz totali ta' dawn il-hamsa u tmenin (85) kaxxa huwa ta' hames mija u hamsa u tletin kilogrammi (535kg).

Mill-Packing List jirrizulta illi mill-hamsa u tmenin (85) pakkett, hamsa u sittin (65) kienu Brie u go kull kaxxa kien hemm zewg units, jigifieri b'kollox kien hemm mija u tletin (130) pakkett Brie.

Meta l-konsenja waslet Malta u gie eventwalment ikkonsenjat fil-*warehouses* ta' Alfred Gera & Sons Limited, Michael Curmi nduna illi l-gobon ma kienx f'kundizzjoni tajba u ghalhekk qasam gobna u sabha iebsa. Il-gibon beda jitfarrak u kellu riha qisha tinten. Suppost il-gobon irid ikun artab u mhux iebes. Dak il-hin stess huwa avza lil Falcotrans u anki avza lill-insurance u saret claim. Il-piz tal-Brie li ma kienx sodisfacenti huwa ta' erba' mija u tnax punt sebgha sitta kilogrammi (412.76kg).

L-importatur ikkomunika mas-suppliers taghhom dwar dan l-ilment u s-suppliers ivverifikaw il-konsenja in kwistjoni u s-supplies kollha li ghandhom ma' pajjizi ohra kienet tajba. L-unika complaint li kellhom dwar din il-konsenja kien max-xoghol li kien intbaghat Malta u ghalhekk qed jigi allegat illi l-hsara fil-merkanzija sehhet minhabba li fil-*frigotruck* ma nzammitx it-temperatura idonea.

Da parti taghha s-socjeta' konvenuta qieghda ssostni illi fil-fatt hija m'ghamlet xejn hazin u minn trakk shih merkanzija li fih kien hemm anki yoghurt, l-unika complaint li kien hemm kien dwar dan il-gobon. Huma jahdmu ma' ditta Ingliza li ilha snin topera u li hija ditta professjonali.

Skond l-Artikolu 18.4 tas-CMR jinghad hekk:

4. If the carriage is performed in vehicles specially equipped to protect the goods from the effects of heat, cold, variations in temperature or the humidity of the air, the carrier shall not be entitled to claim the benefit of article 17, paragraph 4 (d), unless he proves that all steps incumbent on him in the circumstances with respect to the choice, maintenance and use of such equipment were taken and that he complied with any special instructions issued to him.

Taht il-konvenzjoni, r-regola generali hija li l-piz tal-prova tispetta lit-trasportatur izda l-Artikolu 17 jipprovdi dwar cirkostanzi specjali meta t-trasportatur jista' jehles mir-responsabbilta':

4. Subject to article 18, paragraphs 2 to 5, the carrier shall be relieved of liability when the loss or damage arises from the special risks inherent in one more of the following circumstances:

(a) Use of open unsheeted vehicles, when their use has been expressly agreed and specified in the consignment note;

(b) The lack of, or defective condition of packing in the case of goods which, by their nature, are liable to wastage or to be damaged when not packed or when not properly packed;

(c) Handling, loading, stowage or unloading of the goods by the sender, the consignee or person acting on behalf of the sender or the consignee;

(d) The nature of certain kinds of goods which particularly exposes them to total or partial loss or to damage, especially through breakage, rust, decay, desiccation, leakage, normal wastage, or the action of moth or vermin;

Fil-kaz odjern m'hemmx dubju li l-merkanzija de quo – gobon – hija merkanzija li tista' tigi partikolarment esposta ghall-hsara u tinhtieg li tigi ttrasportata b'certu kawtela (vide Aix 10 Nov 1976 B.T. 1977.248). Jekk l-esportatur

Kopja Informali ta' Sentenza

jaf li ghandu merkanzija li hija sensittiva ghall-kundizzjonijiet partikolari tal-vjagg u jiddeciedi li juza mezzi ordinarji tat-trasport, ma jistax wara jdur fuq it-trasportatur.

Izda f'dan il-kaz jirrizulta li ntab li mhux biss jintuza *frigotruck* izda li l-gobon jinzamm entro limiti specifici ta' temperatura.

Jirrizulta li meta l-gobon gie ezaminat malli gie kkonsenjat fil-*warehouses* ta' l-importatur, il-gobon kien iddannegijat. Dan kien iddeterjora u wiehed ghandu jiddeciedi jekk dan id-deterjorazzjoni kienx tali li huwa ntrinsiku man-natura ta' l-oggett, jekk sehix b'rizultat ta' xi haga li sehhet waqt it-trasport jew jekk hemmx xi raguni ohra.

Stante li jirrizulta li l-merkanzija waslet bil-hsara u stante li skond l-International Consignment Note l-merkanzija kienet giet mgobbija f'kundizzjoni tajba, jispetta lill-konvenut li jgib prova sodisfacenti li l-gobon inzamm fir-range ta' temperatura pattwit.

Giet esebita wkoll it-*temperature chart* li tohrog awtomatikament mit-trakk in kwistjoni billi dan ghandu memorja li jzomm fih record tat-temperatura gewwa t-trakk. Il-merkanzija giet ikkonsenjata Malta fil-25 ta' Jannar, 2004 u presumibbilment din damet biex waslet Malta tlieta / erbat ijiem. Minn ezami tat-*temperature chart* esebita a fol 13 tal-process, jidher illi bejn it-22 ta' Jannar, 2004 u l-25 ta' Jannar, 2004, it-temperatura fit-*trailer* varja ftit aktar minn +3° sa ftit aktar minn 9.24° u dan ifisser illi t-temperatura fit-*trailer* ma nzammx bejn +2° - +4° kif suppost inzamm il-gobon.

Illi f'din il-kawza ma gew inkarigati l-ebda esperti teknici mill-partijiet u fil-fatt l-unika accenn ghal kif setghet sehhet il-hsara fil-gobon in kwistjoni huwa e-mail mibghut minn Michael Curmi ta' Alfred Gera & Sons Limited lil Falcotrans fid-9 ta' Frar, 2004 fejn jinghad hekk:

“Dexpa have also supplied me with documentation confirming correct quality controls by the cheese

manufacturer, together with their assessment that the cheese could only have been exposed to lower than acceptable temperatures to lose its usual creamy and soft texture.”

Illi fil-fatt, minn ezami tat-*temperature chart* esebita jirrizulta skond din ic-*chart* illi t-temperatura qatt ma nizlet inqas minn 3° u cjoe' presumibbilment kienet entro l-limiti tat-temperatura li fih ser jibda jinzamm il-gobon.

Ma gew prodotti l-ebda provi biex jindikaw li b'xi mod tefghu xi dubju fuq il-korrettezza ta' l-informazzjoni fit-*temperature chart* jew jekk il-mekkanizmu li jirrekordja t-temperatura fit-*trailer* kienx *calibrated* tajjeb jew le. F'dawn ic-cirkostanzi, t-Tribunal ihoss illi l-konvenut irnexxielu jipprova li huwa qada dmiru skond l-istruzzjonijiet lil moghtija u ghalhekk jekk il-gobon gralu xi hsara dan mhux minhabba xi nuqqas da parti tas-socjeta' konvenuta. Jirrizulta lil dan it-Tribunal illi s-socjeta' konvenuta qdiet l-inkarigu lilha moghti bid-diligenza minnha mistenni. Wara kollox wiehed irid jiftakar li t-trasportatur jircievi oggett ippakkjat u ssigillat u ghalhekk ma jkunx possibbli ghalih li jezamina l-kontenut li qed jigi ttrasportat u jiccertifika l-kwalita' tieghu. Galadarba fl-ebda hin ma nizlet it-temperatura anqas minn dak li suppost ikun hemm, u galadarba jirrizulta mill-provi prodotti illi l-hsara hija mputabbli ghal temperature inqas milli suppost, ma jistax jinghad li l-hsara in kwistjoni sehhet minhabba xi incident jew nuqqas da parti tat-trasportatur waqt it-trasport. F'kull kaz jirrizulta wkoll illi fl-istess *trailer* kien hemm anki l-yoghurt liema yoghurt huwa maghruf li huwa aktar suxxettibbli milli huwa l-gobon u ma kien hemm l-ebda ilmenti dwar dan il-yoghurt.

Ghal dawn il-motivi t-Tribunal jaqta' u jiddeciedi billi jichad it-talba tas-socjeta' attrici izda stante n-natura u l-komplessita tal-kaz, l-ispejjez jibqghu bla taxxa bejn il-partijiet.”

Il-kwestjoni kif impustata mis-socjeta' attrici fil-kuntrast ta' din id-decizjoni hi dik li t-Tribunal adit ma ghamelx

gudizzju sew tal-fatti. Essenzjalment, hi tobbjetta ghad-deduzzjoni tat-Tribunal li biha ddetermina li s-socjeta` konvenuta qdied l-inkarigu lilha moghti bid-diligenza aspettata minnha. Hi, anzi, tinsisti li l-fatti processwali ma jsostnux din il-konkluzjoni;

Bazikament, ghal dak li jikkoncerna din il-vertenza, ir-rapport negozjali bejn l-assigurat tas-socjeta` appellanti u s-socjeta` konvenuta kien wiehed ta' trasport ta' partita ta' gobon tal-marka Brie minn Franza ghal Malta. Hi opinjoni konsolidata illi l-kuntratt ta' trasport jikkostitwixxi figura guridika partikulari ta' *locatio operis* karettterizzata minn garr ta' hwejjeg minn lok ghall-iehor. Ara Artikolu 1628 sa Artikolu 1632, Kodici Civili. Huwa indifferenti jekk ghall-ezekuzzjoni ta' kuntratt bhal dan, l-inkarigat jimpjegax ix-xoghol tieghu proprju jew jinqediex bis-servizzi ta' terzi. Dak li hu forsi aktar fundamentali hu li t-trasportatur jibqa' obligat ghat-telf tal-haga fdata lilu, u ghall-hsarat li jigru fiha, meta ma jipprovax li l-haga ntilfet jew gratilha hsara b' accident jew b' forza maggura u minghajr htija tieghu (Artikolu 1630, Kapitolu 16);

Naturalment, hu dover tal-mittenti li jimpartixxi lit-trasportatur l-indikazzjonijiet kollha sufficcjenti li hu jidhirlu vitali ghall-ezekuzzjoni tat-trasport tal-partita specifika. Dan mhux biss billi jghidlu minn fejn ghandu jigbor il-konsenja u fejn din trid tigi destinata imma, ukoll, billi jghaddilu d-dokumentazzjoni kollha pertinenti u dawk l-istruzzjonijiet necessarji ghall-ahjar harsien tal-konsenja fil-kors tal-vjagg, kompriz il-mizuri specjali li ghandhom jigu adottati fil-kustodja taghha;

Premessa din l-introduzzjoni generali, u, s' intendi, attiz li jirrizulta d-dannu pretiz mis-socjeta` appellanti, jispetta li jigi ezaminat jekk l-assigurat taghha impartieix lis-socjeta` konvenuta trasportatrici l-istruzzjonijiet idoneji u, f' kaz affermattiv, jekk is-socjeta` appellata rnextilhiex tillibera ruhha mir-responsabilita` ghall-avarija riskontrata fil-merce. Ovvjament il-prova tad-dannu tinkombi fuq is-socjeta` importatrici u/jew l-assigurazzjoni taghha mentri

s-socjeta` trasportatrici hi, minn naha taghha, mgħobbija bl-oneru li tipprova li hi adottat il-mizuri kollha opportuni biex jigi evitat id-dannu skond is-solitu kriterju tad-diligenza normali mistennija minn *bonus paterfamilias* [Artikolu 1132 (1), Kodici Civili];

Bhala fatti jirrizulta mill-attijiet tal-kawza illi meta l-gobon tat-tip partikulari fuq imsemmi gie skarikat fl-imhazen tas-socjeta` importatrici dan ma kienx tal-kwalita` artab mistennija, imma iebes u f' kundizzjoni deterjorata. Ara xhieda ta' Michael Curmi għas-socjeta` importatrici (fol. 27) u dik ta' Brian Valenzia, direttur tas-socjeta` appellanti (fol. 25). Avolja x-xhud Peter Busuttil, konsulent tas-socjeta` konvenuta, jghid li meta ezaminah hu l-gobon kien jidher fi stat tajjeb (fol. 38) din id-dikjarazzjoni tieghu hi kontrastata bl-esebizzjoni ta' hames ritratti (fol. 32 sa fol. 36) li mill-apparenza joffru indikazzjoni li tabilhaqq il-gobon gie konsenjat fi stat iebes. Fil-kumpless jidher għalhekk li din il-partita ta' gobon garrbet dannu. Wara kollox, kif minnu stess ammess, ix-xhud Busuttil hu bniedem profan u, certament, ma tkellimx fuq l-esperjenza tieghu in materja;

Il-fatti jiddemostraw ukoll illi din il-partita ngarret fuq Reefer Trailer konsistenti f' zewg kompartamenti separati u zewg temperaturi differenti. Magħha ngarret merce ohra varja. Skond is-socjeta` appellata l-garr taghha sar "*at a constant temperature of between +2 to +4 degrees celsius*" (ara ittra ta' din is-socjeta` tal-20 ta' Frar 2004 a fol. 12). Ghalkemm dan ma jinsabx pruvat wiehed ikollu jassumi illi dan il-mezz ta' trasport kien fi stat tajjeb biex jircievi, jikkonserva u jitrasporta il-partita *de quo*. Effettivament, dak li gie prospettat fil-fattispeci mis-socjeta` appellanti ma jirrigwardax il-kundizzjoni *ut sic* tat-trailer imma l-fatt li t-trasportatur ma adempiex ruhu ma' l-istruzzjonijiet lilu mogħtija dwar it-temperatura li kellha tinzamm għall-konservazzjoni tal-partita. Hi tibbaza dan l-assunt taghha fuq il-prova li jagħmel ic-*chart* esebit a fol. 13 li juri fluttwazzjoni fit-temperatura mid-data tar-ricezzjoni tal-partita minghand id-ditta esportatrici fi Franza sad-data tal-konsenja taghha lis-socjeta`

Kopja Informali ta' Sentenza

destinatarja f' Malta. Fuq dan, tista' tghid, hu akkompjat l-aggravju taghha kontra s-sentenza appellata;

Affermati dawn il-fatti, imiss lil din il-Qorti li tara jekk ghall-konvinciment morali taghha hijjex sodisfatta bil-konkluzjoni raggunta mit-Tribunal, u ghandhiex tvarja d-diskrezzjoni tieghu billi tissostitwih b' dak taghha;

Din il-Qorti thoss li ghandha tistqarr li l-kaz joffri diversi diffikultajiet. Ibda biex is-survey esebit a fol. 17 ma jidherx li hu komplet billi minnu ma jirrizultax li l-prodott gie analizzat skond il-metodi xjentifici li solitament jigu adottati f' kazijiet ta' din ix-xorta. Huwa veru li fih jinghad b' raguni li l-prodott safa' danneggjat "*as the reefer temperature was not as specified by Suppliers*". F' dan pero` jidher li s-surveyor qaghad fuq dak li ddikjaralu l-importatur u mhux minn xi verifiki diretti jew b' xi analisi approprijata. Taht din ic-cirkostanza l-Qorti ssibha difficli biex tiskarta l-provi l-ohra u tacceta mplicitament dak kollu li hemm f' dan is-survey li fuqu qed torbot ukoll is-socjeta` appellanti;

Hemm imbaghad kunsiderazzjonijiet ohra x' isiru u li jkomplu jdahhlu dubju serju jekk il-htija kienetx dovuta ghas-socjeta` appellata. Fil-fax taghha ta' l-4 ta' Frar 2004 (fol. 14) id-ditta esportatrici tissuggerixxi li fuq l-esperjenza taghha fil-kaz ta' "*bi-temperature transport*", kif hekk kien dan il-kaz, "*if some of the products are directly in contact with the separator, they can freeze during the transport*", anke jekk necessarjament mhux il-partita kollha. Minn dan jitnissel illi l-problema setghet kienet wahda ta' stivagg impropriu imma dwar kif din il-partita gobon kienet stivata r-rizultanzi istrutturji ma jaghtu ebda ndikazzjoni u ghalhekk il-kwestjoni ta' l-istivagg ma tistax isservi ta' ghajnuna ghas-soluzzjoni tal-vertenza. Jifdal allura l-fattur-temperatura;

Jinghad fil-fax tas-socjeta` mportatrici a fol. 43 illi skond l-assessment tad-ditta fornitrici "*the cheese could only have been exposed to lower than acceptable temperatures to*

lose its usual creamy and soft texture". Raffrontat dan l-*assessment mat-temperature chart* esebit huwa attendibbli li jinghad li t-temperatura qatt ma nizlet taht il-minimu ta' 3.5 *degrees* li jispecifica x-xhud Michael Curmi (fol. 29) u konsegwentement il-partita fil-kors tal-vjagg qatt ma giet soggetta "*to lower than acceptable temperatures*". Pjuttost, l-invers hu l-kaz;

Precizat dan, fil-hsieb konsiderat ta' din il-Qorti, il-kwestjoni setghet, u hekk messha, giet affrontata mis-socjeta` appellanti b' izjed konjizzjoni tal-kawza ghaliex gara dak li gara. Wara li rriflettiet bosta fuq il-provi prodotti mill-kontendenti, il-Qorti ma ssibx li s-socjeta` appellanti pprovat l-allegazzjoni taghha ta' htija fis-socjeta` konvenuta, kif hekk kien obbligu taghha li tipprova ghall-konvinciment tat-Tribunal, u issa ta' din il-Qorti. L-izjed li wiehed jista' jikkoncedi hu illi s-socjeta` attrici gabet indizji li kien hemm tabilhaqq fluttwar fit-temperatura gewwa t-trailer. Anke hawn, pero`, kif gja rilevat, irid jigi senjalat illi mit-*temperature chart* esebit ma jirrizultax li din il-fluttwazzjoni fit-temperatura nizlet taht il-livell suggerit mid-ditta esportatrici biex jista' jinghad b' certa sikurezza li d-dannu avverat kien il-konsegwenza ta' nuqqas ta' prekawzjoni serja u, allura, ta' inadempiment ma' l-istruzzjonijiet moghtija da parti tas-socjeta` appellata. M' hemmx raguni ghalhekk biex, kif mitlub, din il-Qorti tiddisturba l-konkluzjoni tat-Tribunal.

Ghal dawn il-motivi din il-Qorti qed tirrespingi l-appell u konsegwentement tikkonferma s-sentenza appellata, bl-ispejjez ta' din l-istanza kontra s-socjeta` appellanti.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----